

O zemljepisnem pouku.

IX. Kakov namen ima risanje pri zemljepisnem pouku?

Neprecenljive važnosti in neobhodno potrebno je risanje pri zemljepisnem pouku za učitelja, kateri se bode posluževal risanja v slučajih, kjer ni dovolj jasen zemljevid. Učenec pa se bode učil s pripomočjo risanja dobro razumevati in s tem tudi brati, kar mu ponuja zemljevid. To se pa le dá doseči, ako že prvi pouk v zemljepisu začnemo s svinčnikom ali kredo v roki. Kar je otrok sam videl ali v prirodi ali pa na dobrem zemljevidu, to si mora vtisniti z risanjem in na ta način se bode dobro uporabilo risanje ter nam služilo kot izvrsten pripomoček pri zemljepisnem pouku, samo da se uporablja v pravi meri. Diesterweg pravi o risanji: „Kdor jedno uro riše, pridobi s tem več, kakor če deset ur samo gleda. Risanje se opira v prvi vrsti na razumno razkrojitev oblik. Kdor zna risati kako stvar, če tudi še tako priprosto, moral je gotovo dotično stvar dobro razumeti“. Kar pa velja o risanji v obče, to velja tudi o risanji pri zemljepisnem pouku. — Ali nam ne kaže pravega pota otrok sam, kako se je nam ravnati pri početnem pouku? Tri-, štiriletnemu otroku že se najbolj prikupiš, ako mu daš kredo ali svinčnik v roko. Ako otrok ne dobi koščeka popirja ali tablice, pa riše po steni, mizi i. t. d. Nikdar se ne rišejo reči popolnoma tako, kakoršne so; vsak riše samo to, kar se mu o kaki reči najbolj vtisne. Otrok n. pr. riše človeka po znanem načinu, da mu napravi za glavo mali krog, za vrat črtice, za truplo pa krog in s štirimi črtami zaznamenuje roke in noge. Slika res ni lepa, pa tudi ni smešna ali napačna, kar bi bila šele potem, ko bi n. pr. otrok človeku dal tri noge ali roke. Otrok namreč riše o moži izmed mnogih znakov samo to, kar se mu je najbolj vtisnilo v spomin.

Kakor smo doslej razvideli, treba učitelju narisati na deski načrt šolske sobe, a tudi učenci rišejo na tablici ali na popirji načrt. Hočemo pa doseči s tem, da se začenjajo

otroci zavedati. Odslej se uporabi mnogokrat deska ne samo po učitelji ampak tudi po učencih. Risali bomo po prvih izletih, da si vtisnemo to, kar smo skupno opazovali z učenci in na ta način dobimo polagoma šolskega okoliša načrt. Pri šolskem okoliši treba bode risati opazovane ceste, pota, važnejša poslopja, mostove, brvi, gore, reke, potoke itd. in sicer po navodilu učiteljevem, kateri mora seznaniti učence z važnejšimi topografičnimi znamenki. Če se pa neha nazorni nauk in obravnavamo kraje in zemljepisne posebnosti, katerih učenci ne poznajo več iz svojega opazovanja, moramo z zemljevidom začeti ter se nanj opirati pri pouku.

Prvi načrti, risani po učencih, ne bodo nikakor popolni. Treba tedaj na to delati, da se po večkratni vaji rišejo načrti vedno natančneje. Tako hočemo doseči, da si pridobi učenec pravi pojem o tem, kako se spoznava na zemljevidu prava velikost kakega kraja. Pospešilo pa bode naš namen, ako rišemo načrte po različnem merilu.

Risati moramo v vseh slučajih, v katerih nam zemljevid ni dovolj jasen. Na nastenskem zemljevidu Avstro-Ogrske n. pr. so mnoge pokrajine premale, da bi tudi bolj oddaljeni učenci vse natanko in jasno videli in treba bode take reči narisati v večjem merilu na deski. Zemljevidi pa tudi mnogokrat podajo več, nego je dejanski potrebno za ljudske šole. Preveč podrobnostij in posebnostij na zemljevidih moti učence in jim otežuje čitanje zemljevidov. Ta nedostatek pa se dá odpraviti s tem, da nariše učitelj na deski vsem očitno samo poglavitne stvari dotičnih dežel in sicer prav priprosto; učenci pa rišejo za učiteljem ter tako pazno sledijo pouku.

Na deski narisani načrti in obriski dežel nimajo nikakor namena izpodrivati zemljevide od pouka, temveč podati hočejo učencu priprostejšo sliko zemljevidovo in mu krepkeje vtisniti krajevne posebnosti. Ako imamo na zemljevidu te posebnosti dovolj jasno naznačene, bode učitelj pri pouku začel z zemlje-

vidom. Ako pa nimamo dovolj velikega in jasnega zemljevida, moramo si pomagati z risanjem ter narisati na deski priprosto in jasno sliko in tako pripomoči učencu, da razume zemljevid.

Ker pa je zemljepisnemu pouku v ljudski šoli kratko odmerjen čas, ne more učitelj zmirom vpričo na deski narisati posameznih pokrajin. V takih slučajih naj nariše dotično pokrajino pred poukom na desko ter se zadovolji s tem, da učenci prerišejo dotično. To se pa naj zgodi le izjemoma. Tudi na ta način se bodo učencu bolj vtisnile krajne posebnosti ter mu postale jasneje, in lažje bode spoznaval značilne posebnosti na zemljevidu. V obče ne moremo zahtevati od učencev ljudskih šol, da rišejo na pamet, ker je to dostikrat premudno in pretežko. Tudi tu se mora jemati v poštev učencev nadarjenost. Risanje učencev se bode moralo dostikrat omejiti na risanje važnih rek z bližnjimi mesti.

Takozvana risalna metoda pri zemljepisnem pouku ima še sedaj mnogo neprijateljev, kateri nečejo ničesar slišati o risanju. Zoper risanje na pamet ugovarjajo, da učenec zopet kmalu pozabi, kar je znal na pamet risati. Čemu se pa učimo na pamet pesmi in marsičesa družega, kar nam zopet izgine iz spomina? Prepričan sem po večletnih izkušnjah tudi pri deset- in najstletnih dečkih srednjih šol, da risalna metoda najbolj ugaja pri zemljepisnem pouku, ker se zemljevidova slika v glavnih potezah tako najbolj vtisne človeškemu spominu. Za odrasle učence srednjih šol in za pripravnike pa je risanje neogibno potrebno sredstvo pri zemljepisnem pouku. Tudi pri početnem pouku je risanje učencev

prav koristno in potrebno, akopram učencu večkrat izgine iz spomina, kar je prej narisal. Učitelju bode gotovo mnogo lažje poučevati, ako se pri ponavljanju opira na priprosto sliko, katero so učenci že risali in sedaj zopet ponavljajo.

Risanje pri zemljepisnem pouku v ljudskih šolah je tedaj neobhodno potrebno za učitelja in velike koristi za učence, kateri naj rišejo v slučajih, kjer pospešuje in olajša risanje zemljepisni pouk. Česar ne moremo doseči s samim opazovanjem zemeljske krogle (globus) in zemljevida, dosežemo z risanjem, s katerim sredstvom lažje razumevamo zemljepisne oblike in si bolj vtisnemo zemljepisno stvarino.

Risanje pri zemljepisnem pouku se je uporabljalo doslej prav napčno. Mnogokrat so pierisali učenci brezmiselno kako deželo po zemljevidu ter pri tem potratili mnogo časa skoro brez nikake koristi. Roka se je privadila sicer malo risanja, a to je bil tudi ves uspeh. Ta spaka „risalne metode“ pomnožila ni nikakor zemljepisnega znanja v učencih in na ta način ne moremo spoznavati topografičnih odnošajev posameznih dežel. Škoda za zlati čas, kateri se trati na takov način. Izogibati se moramo te vrste risanju pri zemljepisnem pouku. Učenec ne sme prebrisati zemljevida z nadrobnostimi, temveč on naj iz njega posname samo glavne poteze.

Že Rousseau zahteva v svojem „Emilu“ risanje pri zemljepisnem pouku: „Otrok naj si sam načrta zemljevid, kateri pa mora biti prav priprost ter iz početka obsezati samo dva predmeta. Tema naj polagoma pridružuje še druge predmete, kakor jih spoznava in se navadi ceniti njih daljavo in ležo.“

Prof. Fr. Orožen. — Ljubljana.

Razstava izdelkov iz strokovnih šol v Ljubljani.*)

V veliki redutni dvorani je bila meseca mal. srpana zanimiva razstava: naša nova

*) Zaradi pomanjkanja prostora šele sedaj priobčimo ta članek, a priobčimo ga v prepričanji, da se naše učitelstvo zanima za ta zavod, katerega obiskuje tudi več učiteljskih otrok. Ured.

obrotna zavoda sta povabila občinstvo, da se prepriča o rezultatih, ki se javljajo koncem dveletnega obstanka obeh šol. Vse, kar so izdelale mlade roke v teku minole šolske dobe, bodi-si z umom, bodi-si z roko, bilo